

Frans Meulenberg

Dubbelleven

Sinds decennia is de lijfspreuk van de geneeskunde: 'In dubio abstine.' Twijfelt een arts of hij moet ingrijpen, dan kan hij beter niets doen en rustig afwachten. Want handelen vereist soms sterkere argumenten dan niet-handelen. De kwestie kan gecompliceerder liggen...

Beckie, de enige dochter van cardiochirurg Kim Reggis, is ziek. Buikgriep, denkt iedereen. Gaat vanzelf over. Maar het meisje knapt niet op. De krampen worden heviger en er zit rood bloed in de diarree. Het bevalt Tracy, de moeder van Beckie, in het geheel niet. 'Wat wil je dat ik doe?', vraagt Kim haar. Om het ziedend-snedige antwoord te krijgen: 'Moet je mij dat vragen? (...) Jij bent de dokter. Ik niet.' Kim leidt eigenlijk een dubbelleven: als vader en als arts. En het is de vader in Kim Reggis - en niet de chirurg - die zwicht voor de vrouwelijke druk. In 'zijn' academisch ziekenhuis blijkt dat de oorzaak een *E. coli*-besmetting is (ontstaan na het eten van een hamburger van besmet vlees) die bij Beckie ontardt in een hemolytisch uremisch syndroom. Na een buikspoeling knapt ze even op. Dan ontstaat er een pericarditis. Terug op de operatiekamer treedt een hartstilstand op. Kim - die zich tot dan toe met moeite afzijdig houdt - gaat door het lint. Hij stormt de OK binnen, rukt de defibrillator uit de handen van zijn collega, schreeuwend: 'Je oefent niet genoeg druk uit (...) Laat mij het maar doen.' Een collega wil hem tegenhouden: 'Dit hoort niet, dokter Reggis. Wij handelen dit af. Ik vind dat u beter buiten kunt wachten.' Kim luistert niet, roept om een scalpel en opent het lichaam van zijn dochter om, verbijsterd, het necrotische weefsel rond het hart te aanschouwen. Een nutteloze daad van een dokter die zich niet afzijdig kan houden, als zijn enige dochter op de operatietafel ligt dood te gaan. Wat voor een vader logisch is, geldt voor de dokter-vader als kunstfout. Veiligheidsfunctionarissen voeren Kim af. Wij zijn dan pas halverwege de roman *Vergiftigd* van Robin Cook.

Kim Reggis hield zich lang afzijdig om zich uiteindelijk als een getergde chirurg-leeuw volop te mengen in de doodstrijd van zijn dochter. Cook is in dezen, als altijd, rechtlijnig en zwart-wit. Voor nuancering is nauwelijks ruimte.

Misschien is de mate van nuancering een beslissend criterium voor het onderscheid tussen pulpfiction en hoogwaardige romans.

Zo keert het dilemma van Kim Reggis (ingrijpen of niet?) terug in het aangrijpende boek *Ga niet weg* van de Italiaanse Margaret Mazzantini. Angela, de dochter van neurochirurg Timoteo, krijgt een auto-ongeluk. Hersentrauma.

Een hematoom tussen hersenen en dura mater. Angela gaat naar de operatiekamer. Een collega vraagt Timoteo: 'Je blijft er toch bij?' Maar die wijst het aanbod van de hand. Op de operatiekamer vechten zijn collega's even later voor het leven van zijn dochter. Achter glas volgt Timoteo de operatie. Terwijl de operatie plaatsvindt, vertelt Timoteo zijn levensverhaal. Deze succesvolle arts en hoogleraar bedriegt zijn vrouw met een mager hoertje, een meisje nog, dat hij keer op keer verkracht. Timoteo leidt een dubbelleven. Milde seks (met zijn vrouw) tegenover vuige seks (met zijn minnares). Zijn vrouw krijgt een kind - Angela die nu op de operatietafel ligt - zijn minnares dwingt hij tot een illegale abortus die zij niet overleeft. De levensgeschiedenis van deze man met een dubbelleven is het doek waarop de operatiefilm wordt vertoond. In eerste instantie houdt hij afstand van het operatieteam, maar dan geeft hij vanachter de glaswand instructies. Actief ingrijpen doet hij feitelijk nog steeds niet, maar hij handelt wel degelijk! Totdat het ook hem te veel wordt, wanneer de bloeddruk van de patiënt plotse-ling scherp daalt door een

inwendige bloeding: 'Zij kijken op de monitors in afwachting van een teken, van een lijntje dat opnieuw gaat lopen. Ze doen een stap naar achteren, alsof ze de kou voelen van de overtocht, blijven onbeweeglijk staan in het niemandsland waar het leven stilstaat en de dood nog niet arriveert.' Dan grijpt Timoteo daadwerkelijk in. Angela overleeft.

Professioneel handelen is soms koorddans op het dunst denkbare touw. Overschrijden Kim Reggis en Timoteo de grenzen van ordentelijk professioneel handelen? Vast. Ergens. Maar moet hun ingrijpen per definitie worden afgewezen? Twijfelachtig. Want wat te doen als je ziet dat een collega op het punt staat een fout te maken? Het grensgebied is vaag, want de grenzen van professioneel handelen zijn, onder meer, afhankelijk van de context. Het spanningsveld van dit handelen ligt al besloten in een van de definities ervan: een arts doet wat hij 'moet' doen of meent te moeten doen (of meent te moeten laten natuurlijk).

De zwart-witbeelden van Robin Cooks thriller zijn goed voor een avondje spanning en vertier. Daarna - dan wel tijdens lezing - kan de drankfles zorgeloos worden geopend en zal de herinnering aan het boek snel vervagen. Margaret Mazzantini's roman davert echter nog dagenlang na in het hoofd. Kijk, dat is nou het nadeel van goede literatuur. Je komt er nauwelijks los van. Leven en lezen vormen ook een dubbelleven. ■

Frans Meulenberg,
onderzoeker aan de afdeling Medische Ethiek, Erasmus MC, Rotterdam